

УДК 793.38

*Базела Дмитро Дмитрович,
заслужений артист України,
завідувач кафедри бальної хореографії
Київського національного університету культури і мистецтв*

ТАНЦЮВАЛЬНІ ШОУ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті систематизовано відомості про найвідоміші танцювальні шоу світу та України, виявлено їхні особливості. Визначено висновок, що в умовах танцювальних шоу, не дивлячись на стрижневу роль власне хореографії, сценографічні елементи часто перебирають на себе основне видовищне навантаження, створюючи загальну атмосферу феєричності та багатоплановості. Нині можна говорити про паралельне існування традиційного танцювального жанру та появу новітніх синтетичних феноменів, де танець відіграє провідну роль (танцювальні шоу, телепроекти).

Ключеві слова: танець, шоу, танцювальне шоу, танцювальні телепроекти.

В статье систематизированы сведения о самых известных танцевальные шоу мира и Украины, выявлены их особенности. Сделан вывод, что в условиях танцевальных шоу, несмотря на определяющую роль собственно хореографии, сценические элементы часто берут на себя основную зрелищную нагрузку, создавая общую атмосферу фееричности и многоплановости. Сегодня можно говорить о параллельном существовании традиционного танцевального жанра и появление новейших синтетических феноменов, где танец играет ведущую роль (танцевальные шоу, телепроекты).

Ключевые слова: танец, шоу, танцевальное шоу, танцевальные телепроекты.

Article systematic information on the most popular dance show in the world and Ukraine, revealed their features. Despite the diversity of expressive means inherent in the nature of sight, we can talk about the relative genre, in terms of choreographic vocabulary certainty dance show. Currently intensified processes of interaction of all elements of dance, acrobatics, consumer plastics, as well as vocal, circus, film and television arts. It is concluded that in a dance show, despite the pivotal role of private dance, scenographic elements often sorted out over the spectacular main load, creating a general atmosphere feyerychnosti and enigma. Today we can talk about the parallel existence of traditional dance genre and the emergence of new synthetic phenomena where dance plays a leading role (dance shows, TV projects).

Key words: dance show, dance show, dance television projects.

Складний, повний протиріч період в історії світової та вітчизняної естради кін. ХХ – поч. ХХІ стст. тісно пов'язаний з політичними та економічними перетвореннями. У цей період відбувається перелом в історії естрадного мистецтва, з'являються нові жанри, форми. Зважаючи на найбільш динамічний характер серед інших видів мистецтва,

естрада продовжує швидко реагувати на потреби часу, запити публіки, посідати одне з провідних місць у рейтингу глядацьких переваг. Видовищність хореографічних творів починає превалювати над змістовністю, з'являється низка танцювальних шоу, що зазнають всесвітньої слави. Попри невіддаленість у часі, ці процеси потребують аналізу, зважаючи на їхню масштабність.

Останнім часом науковці все частіше піддають аналізу танцювальні шоу-програми в контексті різноаспектних розробок (В. Голубенков [1], С. Дункевич [2], М. Татаренко [7] та ін.), однак дослідження, спеціально присвяченого танцювальним шоу кін. ХХ – поч. ХХІ стст. створено не було.

Мета статті – виявити особливості танцювальних шоу кін. ХХ – поч. ХХІ ст.

Поняття «шоу» в останні роки активно використовується у мистецькому просторі України. Шоу (з англ. – демонстрація; видовище) – одна з популярних сучасних форм організації дозвілля, особлива форма масового видовища, вистави, характерною особливістю якої є використання елементів театралізації, сучасних технічних та комп'ютерних засобів.

О. Медведь з філологічних позицій аналізує неологізм «шоу»: «У межах загальноживаного словникового фонду виділяємо запозичення, які за останній час на ґрунті української мови перетворилися на слова-вершини потужних словотвірних гнізд, що свідчить про їхню високу словотвірну активність і продуктивність уже в межах українського словотворення. Зокрема було виявлено неологізми з першими частинами бізнес-, інтернет-, медіа-, онлайн-, піар-, рейтинг-, фітнес-, фолк-, шоу-» [4, с. 80].

Слово «шоу» має в українській мові значення «велика розважальна вистава, видовище розважального жанру» [5, с. 270] і є першою частиною похідних номінацій: шоу-балет, шоу-бізнес.

Виходячи зі значення поняття «шоу» (видовище), його сутність як специфічного жанру в просторі хореографічного мистецтва доцільно розкривати саме з опорою на семантику «видовища». Згідно В. М. Литвинського, феномен видовища являє собою універсальну константу людського існування, що має кросскультурний характер. «Священний ритуал, хід, карнавал, публічна страта, спортивне змагання, театральна вистава утворюють складне явище культури зі своєю структурою та динамікою. Глибокому розумінню цього явища перешкоджають звичні розумові стереотипи, що збереглися від попередньої епохи класичного раціоналізму» [1, с. 56].

Витоки жанру танцювального шоу, на думку В. Голубенкова слід шукати в середньовічних карнавалах. Автор припускає, що саме брак видовищності, святковості, карнавальності в мистецтві ХХ ст. визначив твердження жанру шоу в сценічній хореографії [1].

Поняття «танцювальне шоу» є багатоаспектним і неусталеним. Діапазон феноменів, що можуть бути означені як танцювальні шоу досить великий: від концертних програм видовищного характеру до драматургічно струнких театралізованих видовищ з високотехнологічними спецефектами.

Серед атрибутивних рис шоу С. Дункевич називає видовищність, інтерактивність, презентаційність, маніпулятивність і маркетингова прагматичність, карнавальність, гедоністичність (орієнтація на отримання задоволення), «зірковість» (не лише участь «зірки», а й культивування поклоніння публіки перед володарем цього звання) [2].

Усі ці риси цілком притаманні одному з перших всесвітньо відомих танцювальних шоу «Ріверденс» («Riverdance») у постановці Майкла Флетлі на основі ірландських танців. Майкл Флетлі переможець багатьох конкурсів ірландських танців у США. Його ідея ускладнити народний танець, додати в нього різні елементи шоу була підтримана продюсерами, і в результаті з'явилося яскраве шоу ірландського танцю. Музика спеціально була написана для шоу. Майкл Флетлі керував створення шоу у всьому, він також «замовляв» композиторам шоу тривалість, темп, ритм музики, розділення її на фрагменти тощо.

Танцювальне шоу «Riverdance» вперше було продемонстровано в антракті конкурсу пісні «Євробачення» 30 квітня 1994 р. У цьому виступі брали участь чемпіони з ірландських танців Джин Батлер, Майкл Флетлі та кельтський хор (Anuna); музика була написана композитором Біллом Уіланом. Флетлі сам був хореографом своєї партії, Джин Батлер поставила танці і для себе, та для всієї трупши. Продюсерами та режисерами Riverdance була сімейна пара Джон МакКолган та Мойсей Доєрті.

Перше шоу «Riverdance» відбулося у Дубліні в Point Theatre 9 лютого 1995 р. Шоу тривало протягом 5 тижнів з повними аншлагами. Воно здобуло світову популярність. Згодом Флетлі залишив продюсерську діяльність і створив своє власне шоу – «Лорд оф зи денс» («Lord of the dance»). І дотепер два шоу «Riverdance» з іншим солістом і «Lord of the dance» Майкла Флетлі з успіхом гастролують по світу [10].

У жанрі степ-танцю створено декілька шоу, одне з найяскравіших – австралійське шоу «Шалені пси» («Tap Dogs»), прем'єра якого відбулася у січні 1995 р. у Сіднеї. Видовище поєднує чоловічу силу, сексуальність, дотепність і запаморочливі танцювальні номери. Засновник шоу, дворазовий володар премії Oliver Award хореограф Дейн Перрі вирішив створити ні на що не схоже видовище та запросив для цього танцюристів зі свого рідного міста Нью-Кастл – міста австралійських сталеварів.

«Tap Dogs» – це постановка, яка нагадує життя справжніх юнаків – дружба, веселощі, драйв, сварки, змагання «хто крутіше?», танці донизу головою та з баскетбольними м'ячами на тлі урбаністичних декорацій – все це робить видовище унікальним та незабутнім.

Після величезного успіху на театральному Фестивалі в Единбурзі шоу почало свою мандрівку по світу. 1996 р. «Шалені пси» з Австралії відкрили театральний сезон на Бродвеї, отримали понад десять престижних міжнародних нагород, включаючи «Pegasus Award» на італійському фестивалі «Spoleto», танцювальний аналог Оскара – «Obie» у Нью-Йорку [11].

У сфері бальної хореографії найпомітнішим на поч. ХХІ ст. стало шоу «Запалюючи паркет» («Burn the Floor»), що вперше з'явилося 1999 р. Продюсером цього шоу став Елтон Джон. Шоу користується світовою популярністю, гастролуючи по різних країнах з аншлагом. Шоу складається з європейських і латиноамериканських танців. Цікава концепція шоу показати традиційні бальні танці під різним кутом, що дозволяє не занудьгувати навіть глядачам, не захопленим бальними танцями. Важливим сценографічним елементом стає костюм. Наприклад, фокстрот танцюють в одязі, який носили в Америці в 50–60-ті рр. ХХ ст. Під час танго розігруються пристрасні любовного трикутника. У бальні танці введено багато елементів сучасної хореографії, що підсилює зацікавлення глядачів.

Нині музично-танцювальне шоу за участі багатьох різножанрових найкращих колективів США. «Burn the Floor» отримав величезну популярність і позитивні рецензії по всьому світу за свою енергетику, професіоналізм і пристрасність. Шоу піднімає бальні танці на нову висоту, доводить великі можливості цього різновиду хореографії [9].

Поступово зростала популярність та творчі обрії російського шоу-балету «Тодес» під керівництвом Алли Духової, що був заснований 1987 р. Хореограф Алла Духова зуміла знайти неповторний стиль, що сполучає сучасні ритми з екзотичністю і театральністю, перетворити кожен виступ на самостійний спектакль. Нині концертні програми «Тодесу» є фактично самостійними шоу. Всесвітньо відомими стали такі сольні програми колективу як «Тільки для тебе» (2003), «Найнебезпечніша» (2004), «Танцюємо кохання» (2005), «Дітям до..., дорослим після» (2006), «Чарівна планета» (2014), «Attention» (2014) [12].

Основна сюжетна лінія спектаклю «Найнебезпечніша» – це гімн жіночій красі, гімн всепоглинаючій любові. Весь спектакль пронизаний музикою, що зачаровує, спеціально написаною Олексієм і Денисом Гарнізовими. Алла Духова зробила програму, яка за своєю сюжетною побудовою може бути справедливо названа справжнім спектаклем з глибокою і багатоплановою драматургією. І одночасно це ефектне шоу, замішане на сучасних танцях, акробатиці і сексуальності [12].

Стрімкий розвиток телевізійної індустрії спричинив появу великої кількості синтезованих явищ (послугуючись сучасними поняттями – «продуктів»), до яких можна віднести телевізійні танцювальні шоу. Серед всесвітньо відомих можна назвати «Strictly Come Dancing», який був започаткований у Великобританії 2004 р. на телеканалі BBC і став популярним у багатьох країнах світу (в Україні «Танці з зірками»); «So You Think You Can Dance?» («Гадаєш, ти вмієш танцювати?»), створений Саймоном Фулером і Найджелом Літгоу в США в 2005 р. (в Україні «Танцюють всі»); «America's Best Dance Crew» («Королі танціпідлоги») – танцювальне телешоу-змагання, в якому беруть участь хіп-хоп команди США.

Одним із найяскравіших заходів сучасності, тісно пов'язаних з танцювальним мистецтвом, телевізійною індустрією, а за сутністю – масовий розважальний захід простонеба – це проект «Майданс». «Майданс» – наймасштабніше в історії України танцювальне шоу, яке організував телеканал «Інтер» спільно з Київською міською державною адміністрацією. Проект стартував 19 березня 2011 р. Після вдалого старту першого сезону, цього ж року, 3 вересня вийшов в ефір другий сезон. Третій сезон стартував 18 серпня 2012 р., «Майданс» офіційно внесений до «Книги рекордів Гіннеса» як наймасштабніший і наймасовіший танцювальний проект у світі [3].

Севастопольський академічний театр бального танцю Вадима Єлізарова можна назвати шоу-балетом. Першим його шоу було «Історія кохання», побудоване на основі танцю «румба». До репертуару Театру входять вистави «Аргентинське танго» на музику відомого аргентинського композитора Астора Пьяццолли, побудована на основі лексики танцю «танго»; «Exhibition» – з номерів різних напрямів танців (традиційних бальних – вальс, ча-ча-ча, та сучасних – хіп-хоп, брейк-данс); шоу «Гран-прі» та «Вибране» з найкращих номерів Театру різних років. Танцювальна шоу-програма «Весняна подорож» складається з танців різних країн. Однією з нових постановок Театру стала програма

«Jazz Sity», що є унікальним експериментом поєднання джаз-бенду та бальних танців. Шоу «Бродвей» включає номери, поставлені на основі знаменитих світових мюзиклів: «Чикаго», «Ромео та Джульєтта», «Вестсайдська історія», «Красуня та чудовисько», «Копакабана», «Поргі та Бесс», «Бурлеск». Окремою танцювальною темою шоу стали образи таких легендарних особистостей світової музики як Френк Сінатра, Майкл Джексон, Лайза Мінеллі, Шер, Барбара Стрейзанд, Кристина Агілера [6].

Усі перелічені шоу Севастопольського театру танцю створені за принципом концертної програми з номерів, побудованих за принципом контрасту, різних за драматургією, темпоритмом, музичним супроводом, кількісним складом, сценографією, але поєднаних єдиною темою та ідеєю заходу.

Непересічної подією для України стало шоу «Барон Мюнхгаузен» (творці визначили жанр як «3D-шоу», постановка К. Томільченка за мотивами п'єси Г. Горіна «Тот самый Мюнхгаузен»). «Барон Мюнхгаузен» – перша масштабна вистава, «декораційне оформлення якої практично повністю побудоване на використанні проєкційних технологій... Завдяки сучасним матеріалам та технологіям авторам вдалося створити фантастичне середовище, котре захоплює, заводить, шокує. Стилзація елементів готики, архітектури вікторіанської доби, реалістичних та абсолютно фантастичних пейзажів, відтворених у декораціях на сцені та в 3D-технологіях на спеціальних екранах перетворює все дійство у єдину гармонійну структуру, актори та оточення здаються єдиним цілим», захоплено свідчить С. Триколенко [8, с. 108].

Отже, танцювальні шоу кін. ХХ – поч. ХХІ ст. поширилися по всьому світу, не оминаючи й Україну. Попри строкатість виразних засобів, що закладено у сутності видовища, можна говорити про жанрову (в аспекті хореографічної лексики) визначеність танцювальних шоу (на основі ступу «Tap Dogs», чи бальної хореографії «Burn the Floor», чи хіп-хоп-танцю «America's Best Dance Crew» тощо), хоча в умовах шоу неможливо говорити про чистоту тієї чи іншої лексичної системи. Використовуються елементи всіх хореографічних систем, акробатика, побутова пластика тощо, відбуваються процеси взаємодії з вокальним, цирковим, кіно та телемистецтвом тощо.

Посилена увага в танцювальних шоу приділяється сценографії (система візуального оформлення, до якої нині відносять не лише матеріальні об'єкти – декорації, аксесуари, атрибути, костюми, а й світлові та кіно-ефекти тощо). В умовах танцювальних шоу, не дивлячись на стрижневу роль власне хореографії, сценографічні елементи часто перебирають на себе основне видовищне навантаження, створюючи загальну атмосферу феєричності та багатоплановості.

Попри невтішні прогнози деяких фахівців про трансформацію форм, а подекуди і зникнення танцю з естради, нині можна стверджувати про паралельне існування традиційного танцювального жанру та появу новітніх синтетичних феноменів, де танець відіграє провідну роль (танцювальні шоу, телепроекти).

Література:

1. Голубенков А. Г. Танцевальное шоу в системе жанров сценической хореографии / А. Г. Голубенков // *Вісник Міжнародного Слов'янського університету*. – 2008. – № 1. – С. 56–61. – Серія «Мистецтвознавство». 2. Дункевич С. Г. Танцевальное телевизионное шоу как элемент визуальной культуры (на примере проекта «Танцы со звездами») /

С. Дункевич // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Т. 27 (66). – 2014. – № 1 – С. 69–74. – Серия «Философия. Культурология. Политология. Социология». **3.** Майданс [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://maydans.com.ua/pryamaya_rech.html. – Назва з екрана. **4.** Медведь О. В. Юкстапозиція як актуальний спосіб інноваційного творення загальноживаних слів і термінів (нормативний аспект) [Електронний ресурс] / О. В. Медведь. – Режим доступу : <http://www.khai.edu/csp/nauchportal/Arhiv/GCH/2014/GCH414/pdf/10.pdf>. – Назва з екрана. **5.** Нові слова та значення : словник / [уклад. Л. В. Туровська, М. В. Василькова]. – Київ : Довіра, 2008. – 271 с. **6.** Севастопольський театр бального танцю. – Режим доступу : <http://elizarovtheatre.com/>. – Назва з екрана. **7.** Татаренко М. Г. Діяльність хореографа-постановника в масових видовищних заходах / М. Г. Татаренко // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. пр. – Київ : Міленіум, 2014. – Вип. 33. – С. 299–304. **8.** Триколенко С. Т. Використання мультимедійних технологій для оформлення сучасних хореографічних постановок на прикладі шоу-балету «Барон Мюнхгаузен» / С. Т. Триколенко // Проблеми розвитку сучасного хореографічного мистецтва та шляхи їх вирішення : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (Луганськ, 5 – 6 груд. 2013 р.). – Луганськ : Вид-во ЛДАКМ, 2013. – С. 106 – 109. **9.** Burn the Floor [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.burnthefloor.com/?lang=ru>. – Назва з екрана. **10.** Riverdance 20 years [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://riverdance.com/>. – Назва з екрана. **11.** Tap dogs. Our story [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tapdogs.com/our-story>. **12.** Todes [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mir-todes.ru/>. – Назва з екрана.